

reidwilligheid mij in de gelegenheid te stellen bovenvermelde waarnemingen te verrichten.

Summary: Observations at the nest of a Hoopoe (*Upupa epops*). On June 21st some observations were made at the nest of a Hoopoe on the estate "t Reigersnest" at Oostvoorne, Holland. The nest was situated in a cavity of a maple; the entrance was at a height of about five feet. An important part of the food for the only young consisted of mole-crickets. It was ascertained that in most cases the parent bird had difficulties in feeding its young with these large preys. This was owing to the quick begging movements of the young together with the fact that the Hoopoe holds its prey at the utmost end of its bill, the prey dangling from the tip of it.

Oö- en Nidologische mededelingen 1957-II en 1958

door

W. Ph. J. HELLEBREKERS

(met 1 tekstfiguur)

Vroege broedsels van de Fuut (*Podiceps cristatus*).

Op 2 mei 1958 vond ik onder Maasland een nest van de Fuut met drie eieren en de restanten van een vierde ei met sporen van verse bloedvaatjes, wat dus blijkbaar kort tevoren was uitgekomen.

De broedende vogel zat met iets opgerichte vleugels op het nest en verliet dit eerst, toen ik tot op enkele meters afstand genaderd was. De vogel dook niet, maar bleef in de omgeving van het nest rondzwemmen met eveneens iets opgerichte vleugels, waaruit viel af te leiden, dat hij een jong op de rug droeg.

In „De Nederlandsche Vogels” wordt als begin van de broedtijd aangegeven mei, somtijds eind van april. Gelet op de broedduur van plm. 28 dagen en op het feit, dat de eieren van deze soort met tussenpozen van 48 uur (zie onder) worden gelegd, zou het eerste ei van dit nest eind maart zijn gelegd, wat dus uitzonderlijk vroeg is. De dag daarna bezocht ik het nest weer. Er lagen toen nog twee futeneieren in en, wat heel merkwaardig was, een ei van de Meerkoet. De eieren waren gedeeltelijk toegedekt en warm. Op 14 mei d.a.v. bleek dit nest geen enkel ei meer te bevatten.

Op laatstgenoemde datum vond ik in de omgeving van het hiervoor bedoelde nest een ander nest van de Fuut met één ei, de schalen van twee eieren en een pas uitgekomen jong, waarvan de veren nog niet droog waren. Het eerste ei van dit nest zou dus omstreeks 10 april zijn gelegd, wat ook vroeg is.

Het „Handbook of British Birds” (deel IV, bldz. 88) vermeldt van deze soort o.m. onder „breeding season”: „occasionally in April, usually from May onward to July Exceptionally full sets have been found in March.

Het „Handbuch der Deutschen Vogelkunde” van NIETHAMMER geeft aan (deel 3, bldz. 21): „Vom letzten Maidrittelt, vereinzelt

von der ersten Maihälfte ab, sehr selten schon Ende April,". Bij het nazien van deze handboeken is mij voorts gebleken, dat het eerstgenoemde werk de tijdsduur, welke verloopt tussen het leggen van de eieren, aangeeft als „about 48 hours”, en dat het laatstgenoemde werk hiervoor vermeldt: „Eiablage: im Abstand von 2 Tagen”.

Ook K. E. L. SIMMONS in „Studies on Great Crested Grebes” (1955) geeft aan „approximately 48-hours intervals”. In „De Nederlandsche Vogels” wordt aangegeven, dat de eieren met tussenpozen van één dag worden gelegd.

H. J. A. DE REUVER.

Op 28 maart 1957 een nest met 2 eieren op de Kortenhoefse plas.

D. VEENMAN.

Vroege aankomst van de Blauwe Reiger (*Ardea cinerea*) op de broedplaats.

In het Oosterpark te Amsterdam verscheen op 30 januari 1957 1 ex. op de bekende broedplaats, op 2 februari was er een hele troep. In 1956 viel de eerste werkelijke bezetting op 5 maart, in 1955 op 10 februari.

COOMANS DE RUITER.

Groot legsel van de Fazant (*Phasianus colchicus*).

In mei 1957 bevond zich een nest met 22 eieren van de Fazant in een bollenveld bij Koedijk.

P. W. WARNDERS.

[Zeer waarschijnlijk van twee ♀♀ (H.).]

Nest van de Meerkooit (*Fulica atra*) met afwijkend nestmateriaal en enige dwergeieren.

Op 1 juni 1958 vond ik tussen riet aan de Loet te Lekkerkerk een nest waaraan een Meerkooit aan het bouwen was. Het gebruikte nestmateriaal leek mij nogal afwijkend van wat opgegeven wordt in de literatuur en van de vele Meerkooiten-nesten die ik eerder onder ogen heb gekregen. Normaal is het nest opgebouwd uit allerlei, hoofdzakelijk dode delen van waterplanten (lisdodde, zeggen, biezengras, egelskop, riet en andere grassen). Genoemd nest werd echter gebouwd van bladeren van Waterlelie (*Nymphaea alba*) en Gele Plomp (*Nuphar luteum*). Ook waren er bloemen en knoppen van deze planten in verwerkt.

Aan de meeste bladeren en knoppen zaten nog de stengels; sommige wel van ongeveer een meter lang. Het geheel rustte op een onderlaag van rietstoppels. In de omgeving van het nest ontbrak het niet aan voldoende „normaal” nestmateriaal. Evenmin was het zo dat Waterlelie of Gele Plomp overheerste.

Op 8 juni nogmaals bij het nest geweest. Doordat de stengels in het water afhingen, zagen de bladeren er nog even fris uit als

waren ze net afgeplukt. Ook bloeiden de bloemen nog van de Gele Plomp. In het nest lagen nu 3 Meerkoet-eieren, welke de volgende afmetingen hadden : $37.9 \times 28,8$, 40.6×30.3 en 42.7×30.7 mm. Ze waren dus alle drie kleiner dan de minimum-maten, zoals opgegeven is in b.v. Handbook, De Ned. Vogels en de „Lijst van HELLEBREKERS”. Als maten voor het kleinste Nederlandse ei, gemeten door DE VRIES, noemt de Nederlandsche Vogels 44.3×33.0 mm.

Bij contrôle op 15 juni bleek het nest te zijn verlaten. De eieren werden verzameld en toegevoegd aan de collectie van het Natuurhistorisch Museum te Rotterdam. Het gewicht van deze 3 eieren bedroeg — in dezelfde volgorde als de boven vermelde maten — resp.: 16.99, 19.01 en 20.55 g ; dat van de schaal resp. 1.595, 1.941 en 2.165 g.

P. DUIVEN.

[Ik heb wel eens een nest gezien met één of enkele halfverdorpe bloemen van een Lisdodde, doch nooit een nest, dat volgens de beschrijving als een soort „bloementuin” zou kunnen worden gedefinieerd (H.).]

Vroeg broedsel van de Meerkoet (*Fulica atra*).

Op 28 maart 1957 zag ik een nest met 10 bebroede eieren op de Kortenhoeftse plas.

D. VEENMAN.

[De Ned. Vogels geeft aan: „Van april, soms reeds in de tweede week van maart”. Zie voor vroege broedsels ook Limosa 28, p. 130 en 31, p. 54 (H.).]

Samenleggen van Scholekster (*Haematopus ostralegus*) en Kievit (*Vanellus vanellus*).

Op 2 juni 1957 vond ik bij Renesse een nest met twee Scholekster-eieren en drie van de Kievit. De Scholekster broedde, de Kievit zat in de nabijheid.

A. MOOLENBURGH

Nest van de Kievit (*Vanellus vanellus*) met 8 eieren.

Op 3 mei 1958 zag ik bij Amsterdam een nest van de Kievit met acht eieren, dat op 1 mei was gevonden door de Heer ALGRA. „De Ned. Vogels” schrijft „Zelden zes”. Het is uitgesloten, dat de eieren er door iemand zijn gedeponneerd, want alleen de voetstappen van de vinder waren aanwezig. Het stukje grond, waarop het nest zich bevindt, is zeer zacht (nieuw opgespoten terrein!). Toen de Heer ALGRA het nest vond, lag één ei boven op de andere zeven. Hij heeft ze alle acht naast elkaar gelegd, maar toen wij er bij kwamen, lag er weer een ei boven op de anderen. Het wijfje was erg broeds en nam direct na ons vertrek, weer op de eieren plaats. We konden geen tweede vrouwtje ontdekken. Hoewel het me erg waarschijnlijk lijkt, dat het een geval is van leggen van twee wijfjes in één nest, moet ik toch vermelden, dat het patroon der eieren vrijwel gelijk was. We konden absoluut niet zeggen dat er twee viertallen in lagen.

M. DE JONG.

[Ik heb aan twee moeilijkheden gedacht.

a) het Kievitswijfje is na het leggen omgekomen, waarna het ♂ een nieuw ♀ heeft veroverd, dat in hetzelfde nest gelegd heeft.

b) door een of andere omstandigheid is de broeddrang tijdelijk uitgeschakeld geweest, waarin een nieuwe legperiode zich heeft ontwikkeld.

Jammer dat het legsel niet is verzameld geworden; maten, gewichten en stadium van bebroeding hadden misschien uitsluitsel kunnen geven (H.).]

Legsel van de Watersnip (*Gallinago gallinago*) met 5 eieren.

Op 23 april 1957 joeg ik in het Soesterveen een Watersnip van haar nest, waarin zich 5 eieren bevonden.

R. TOLMAN.

Vroeg broedgeval van de Houtsnip (*Scolopax rusticola*).

Op 18 maart 1957 reeds een nest met 4 eieren van de Houtsnip op de Hoge Veluwe.

A. B. WIGMAN.

[VAN PELT LECHNER vermeldde in zijn bekend werk een legsel met twee aangepikte eieren op 8 april. Bij een broedtijd van 3 weken komt dit ongeveer op 18 maart uit. Ook vermeldde hij een legsel „omstreeks half maart”. Het blijft echter een vroege datum (H.).]

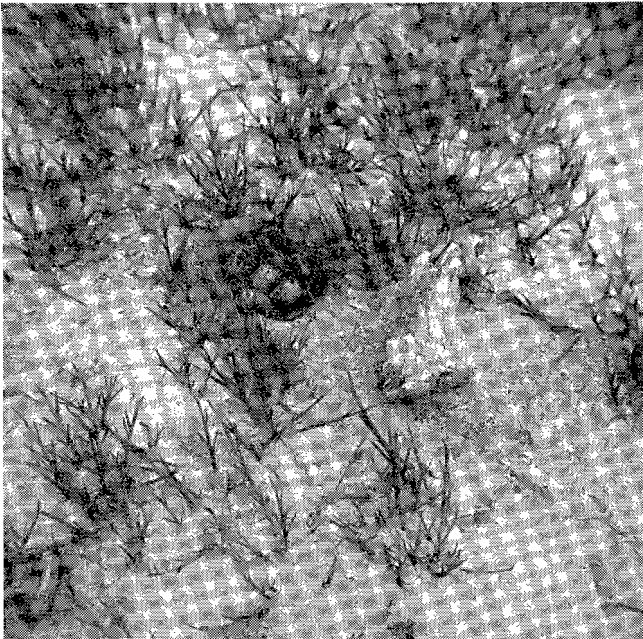

Foto M. BAKKER

Fig. 1. Openliggend nest van de Tureluur (*Tringa totanus*).
Amsterdam-W., 30 mei 1958.

Openliggend nest van de Tureluur (*Tringa totanus*).

Op 30 mei 1958 vond ik op een opgespoten terrein in Amsterdam-W. een openliggend nest van de Tureluur met 3 eieren. Hoewel volgens „De Nederlandsche Vogels” openliggende nesten soms voorkomen, lijkt het mij in dit geval, ook vanwege de schaarse plantengroei, toch wel vermeldenswaard. Op 31 mei was het legsel compleet, doch ongeveer 10 dagen later bleek het verstoord te zijn (zie fig. 1).

M. BAKKER.

[Persoonlijk heb ik nooit een dergelijk openliggend nest gezien; eigenaardig of toevallig is het eveneens constateren van openliggende nesten van de Grutto (*Limosa limosa*); zie Limosa 1958, p. 53 (H.).]

Afwijkend ei van de Kemphaan (*Philomachus pugnax*).

In mei 1956 vond ik bij Baarn een legsel van de Kemphaan, waarvan 3 eieren normaal waren en één volkomen blauw en ongetekend.

R. TOLMAN.

[Dergelijke eieren komen bij bijna alle waadvogels en Laridae af en toe voor. Voor de zeldzamere broedvogels als Kemphaan blijft het vermeldenswaard (H.).]

Abnormale broedplaats van de Holenduif (*Columba oenas*).

Op 31 mei 1957 een nest van de Holenduif onder de betonplaten van de Zeedijk bij Wolfaartsdijk.

T. LEBRET.

[DE VRIES vermeldt in de Ned. Vogels ook „in muurgaten”. Hoewel direct geen muurgat, is er toch een zekere vergelijking, ik zou zeggen „een stenen konijnenhol”. Voor zover mij bekend geen gegevens over nesten in muurgaten in Nederland (H.).]

Laat broedsel van de Huiszwaluw (*Delichon urbica*).

Op 23 september 1957 een Huiszwaluwnest met minstens 1 groot jong bij Ambt-Delden.

H. M. VAN ECK.

[Volgens De Ned. Vogels „tot in september” (H.).]

Maakt ook de Nachtegaal (*Luscinia megarhynchos*) soms twee broedsels?

In het onder de volgende mededeling geciteerde tijdschrift schrijft BOUDINET eveneens over gevallen van twee broedsels bij de Nachtegaal. Ik heb hierover gecorrespondeerd met VAN ECK, die over gegevens bij totaal 60 broedsels beschikt. Deze heeft evenwel nooit iets kunnen constateren, dat op een (normaal) tweede broedsel wees. Desniettenstaande lijkt mij de mogelijkheid niet uitgesloten, daar ook deze vogel nog dikwijls volop zingende tot einde juni kan worden gehoord.

De grote moeilijkheid is het verkrijgen van overtuigende bewijzen: Men moet hiervoor de beschikking hebben over een rustig, altijd toegankelijk terrein, b.v. eigen tuin, zeker weten dat het eerste legsel is uitgevlogen en aan een typisch ei-kenmerk (vorm, kleur,

patroon) kunnen vaststellen, dat het tweede legsel van hetzelfde ♀ is; het laatste punt is voor de Nachtegaal veel moeilijker te constateren dan voor de Zwartkop. Het door BOUDINET vermelde is zeer vaag en de publicatie heeft alleen ten doel de aandacht van de lezers erop te vestigen. (H.).

Min of meer regelmatig voorkomen van twee broedsels bij de Zwartkop (*Sylvia atricapilla*)?

In „L' Oiseau et la Revue française d'Ornithologie (1956) vermeldt S. BOUDINET, dat de Zwartkop in de streek van Vermandois (in de buurt van Rheims) regelmatig twee broedsels maakt, terwijl er in de literatuur slechts één broedsel wordt vermeld. Persoonlijk heb ik hiervan geen bewijzen, doch het late zingen van het ♂ tot einde juni en begin juli, dat te vaak voorkomt om aan verstoorde broedsels te denken, had mij al eens aan het twijfelen gebracht. Hierover heb ik mij gewend tot ons mede-lid H. VAN ECK. Deze schreef mij als volgt :

„Over slechts 15 broedsels heb ik gegevens, hiervan slechts drie „tweede broedsels, hetzij na slagen, hetzij na verwijdering van het „eerste nest. De gegevens zijn hierover :

„1949 nestbouwbegin 1e nest 24 april, jongen vermoedelijk ongeveer 23 mei uitgevlogen, niet absoluut zeker, dat dit gebeurd is.
„Nestbouw tweede nest ong. 11 juni jongen uitgevlogen ong. 25 „juli; afstand beide nesten p.m. 15 m, dus vrijwel zeker hetzelfde „paar. 1951 nestbouwbegin 1e nest 8 mei, jongen uitgevlogen ong. „9 juni, nestbouwbegin 2e nest ong. 11 juli, jongen uitgevlogen „ong. 15 augustus.

„1952 nestbouwbegin 2e nest ongeveer 11 juli, jongen uitgevlogen „ong. 1 augustus. Van het eerste broedsel is niets bekend, misschien „is dit verstoord.

„Het materiaal is dus wel erg klein om daaruit te kunnen concluderen dat twee broedsels normaal zijn. De nesten van 1949 en „1951 waren in onze tuin gelegen, zodat ik deze eenvoudig kon „vinden en controleren. Ik ben er niet van overtuigd dat twee broedsels regel is, maar heb, hoewel niet door feiten gesteund, de indruk „dat een deel (de helft?) van de vogels na het slagen van het „eerste tot een tweede broedsel komt”.

Het is dus in elk geval bewezen, dat deze vogel ook in Nederland soms twee broedsels maakt.

HELLEBREKERS.

Koolmees (*Parus major*) legt haar eieren in het nest van een Winterkoning (*Troglodytes troglodytes*).

Bovengenoemd geval werd door mij in 1957 te Hoenderloo geconstateerd in een speelnest van de Winterkoning in een oude takkenbos, ongeveer 1½ m. hoog.

A. B. WIGMAN.

[Hoewel de Koolmezen zeer vreemde plaatsen voor het onderbrengen van hun eieren kunnen uitzoeken, is het daarvoor gebruiken van een Winterkoning-nest mij uit de literatuur niet bekend (H.).]

Symbolisch slepen met nestmateriaal door het ♂ van de Grauwe Gors (*Emberiza calandra*).

Alle opgaven in de literatuur zijn eenstemmig over het niet bouwen door het ♂, toch hebben VAN DOOREN en ondergetekende enkele malen geconstateerd, dat het (zingende) ♂ grote slierten nestmateriaal in de bek nam en daarmee op een draad of paaltje ging zitten; na korte tijd liet het echter het nestmateriaal weer vallen. Dit wijst o.i. op een „symbolische” handeling. HELLEBREKERS.

Jonge Spreeuwen (*Sturnus vulgaris*) in februari.

Bij een inwoner van Witmarsum zaten in februari al jonge Spreeuwen in een nest onder het dak (Leeuwarder Courant 21 februari 1957). Op 18 maart 1957 vloog te Ede al een nest jongen uit.

A. B. WIGMAN.

Enige broedvogels in Noord-Brabant

door

SJ. BRAAKSMA, W. H. Th. KNIPPENBERG en V. LANGENHOFF

(vervolg)

(met 1 tekstfiguur)

De Buizerd (*Buteo buteo* L.)

Hoewel ALBARDA in 1897 opgaf, dat de soort toen in de meeste provincies broedend kon worden aangetroffen, ontbreken concrete gegevens over het broeden van Buizerden in Brabant gedurende vroegere eeuwen geheel. Het duurde trouwens tot 1941 vóór in de literatuur de eerste opgave verscheen over het voorkomen van de soort in deze provincie gedurende de broedtijd.

Een en ander kan een gevolg zijn van het feit, dat Brabant vroeger voor de meeste ornithologen terra-incognita was.

Het lijkt echter ook zeer wel mogelijk, dat de soort pas sedert enkele decennia in deze provincie broedt.

Dat de Buizerd thans op verschillende plaatsen een vrij geregelde broedvogel is, moge blijken uit onderstaand overzicht:

Drunen-Helvoirt: 1956, op 6 april 1 ex. baltsend in de bossen n. van de Helvoirtse heide; op 12 april weer ter plaatse gezien; broeden lijkt zeer wel mogelijk (S.B.). — Udenhout: 1950, enkele malen gedurende het broedseizoen 1 ex. gezien in de bossen nabij De Brand. 1956, op 17 april en 18 april hier resp. 2 en 1 ex. gezien; broeden lijkt zeer wel mogelijk (S.B.). — Goirle: „Nieuwkerk”: 1947, broedgeval (SEEGERS); tot 1947 broedvogel, maar van 1948 tot 1952 waarschijnlijk afwezig (J. WITLOX). 1954, op 23 juni waargenomen (J. POST), hier in juni broedend (A. B. WITGEN). „De Rovert”: 1954—1956 geregeld 1 paar broedend (A.B.W.). „De Tulder”: 1954 op 19 juni 1 ex. gezien (A.B.W.). „Gorp en Breehees”: 1953, in juli jonge vogel gezien (A. DE LAAT). — Esbeek-Lage Mierde: 1934, in mei 1 ex. verzameld (thans collectie Beekvliet). 1952, gedurende het broedseizoen gezien in de grensbossen (A.d.L.). 1954 en 1955 broedgeval op „De Utrecht”, waar oude vogels met vliegvlugge